

Kwaliteitstoerisme *in gemeente Brummen*

Toerisme als middel om een bijdrage te leveren aan lokale opgaven van de toekomst

Gemeente Brummen

Inhoudsopgave

1 - Voorwoord	3	7 - Lokaal perspectief	13
2 - Samenvatting	4	Brummen vanuit de klantreis	13
3 - Inleiding	5	Bestuurskrachtonderzoek	15
4 - (Inter)Nationaal perspectief	6	Onderscheidend aanbod	15
NBTC - Perspectief 2030	6	Koppelkansen	17
Effecten van corona	6	8 - Toerisme geen doel maar een middel	18
5 - Provinciaal perspectief	7	De meerwaarde van toerisme	18
Beleef het in Gelderland	7	Toerisme als middel voor gemeente Brummen	18
Gelderland levert je mooie streken	7	9 - Koers 2022-2026	19
Recreatiezonerings	7	Aanscherpen van de focus	19
6 - Regionaal perspectief	8	Stimuleren en creëren van aanbodontwikkeling	19
Netwerksamenwerking: Veluweop1	8	Doorontwikkeling lokaal gastheerschap en lokale marketing	19
Veluwse belevingsgebieden	8	Toerisme verbinden aan lokale opgaven	19
Hanzesteden	9	Samenwerken	19
Arnhem, Apeldoorn en de Veluwse dagattracties	10	10 – Financiën	20
Regiodeal Veluwe	10	11 – Bijlagen	21
VisitVeluwe	10	VeluweAgenda 2030	21
Routebureau Veluwe	12	Werkgelegenheidsaandeel	22
		Verblijfsplaatsen in Brummen	24

1 - Voorwoord

Voor u ligt de strategie 'Kwaliteitstoerisme in gemeente Brummen'. Dit document is mede tot stand gekomen door gesprekken met diverse lokale en regionale stakeholders.

Bestuur ondernemersvereniging Brummen

Brummen biedt met zijn rijke historie, prachtige panden en ligging tussen de IJssel en Veluwe een geweldige leefomgeving voor zijn inwoners en ondernemers. In Brummen is men ook trots op Brummen. Dit vertaalt zich naar de vele inwoners die hun hele leven al wonen en werken in Brummen. Het enorme verenigingsleven is hier ook een van de kenmerken van. Brummen kent ook haar uitdagingen, vergrijzing, door de schaalvergroting niet groot genoeg meer voor bepaalde voorzieningen, uitstroom van jeugd en dat zorgt voor een negatieve spiraal. Door het toerisme te gebruiken om deze spiraal om te buigen naar iets positiefs, waardoor het toekomstperspectief voor Brummen verbeterd, kan dit veranderen. Dit juichen we toe als Ondernemersvereniging. Wel met behoud van de kernwaarden van Brummen. 'Het mag geen last worden'.

Dat de toeristische consument steeds vaker waargenomen wordt in het dorp Brummen is een feit. We juichen de initiatieven van dit plan dan ook van harte toe. Dit kan alleen als er samen gewerkt wordt. Wij willen hier graag onze bijdrage aan leveren en kijken hier naar uit.

Bestuur ondernemersvereniging Eerbeek

Dat Eerbeek in het mooiste gedeelte van Nederland ligt weten wij natuurlijk al lang. De Veluwe staat al jaren met stip op 1 als het gaat om toerisme en dat is – met name in de zomer – goed te zien. Bezoekers van binnen- én buitenland weten ons te vinden en verblijven met veel plezier in Eerbeek en de omliggende plaatsen op onze prachtige Veluwe. Naast genieten van het prachtige diverse landschap hopen wij de bezoeker van de Veluwe naar ons dorp te kunnen trekken. De vele leuke boetiekjes en winkels, gezellige horeca én onze rijke historie in de papierindustrie zijn echte publiekstrekkingen en dat willen we optimaal benutten. Zo profiteert iedereen van onze mooie omgeving en blijft Eerbeek een levendig dorp waar men graag verblijft. Dat de bezoeker van de Veluwe niet kijkt naar dorps-, gemeente- en zelfs regiogrenzen is ons bekend. We hebben elkaar dus nodig om nog aantrekkelijker te worden en onze kwaliteiten nog verder te benutten. Gezamenlijk optrekken is wat ons betreft dan ook essentieel. Deze visie draagt daaraan bij en wij verheugen ons dan ook op een vruchtbare samenwerking.

Bestuur stichting Visit Brummen Eerbeek

"Samen sterk!" is een samenvatting van het gevoel wat wij als bestuur van Visit Brummen-Eerbeek hadden na het aanhoren van het verhaal van Rémon. Wij als huidig bestuur zien door deze krachtenbundeling kansen om samen te groeien naar een breed gedragen team waarmee we slagvaardiger door kunnen bouwen aan een gunstig toeristisch klimaat in de gemeente Brummen. Een uniforme uitstraling, efficiëntere kosten beheersing, en de mogelijkheid om professionaliteit toe te voegen moeten naar ons idee zeker bijdragen aan een positieve spin-off. Dit is gunstig voor de toerist maar ook zeker voor de bewoner. Een levendig dorp met een volledig winkelaanbod, zwembad en sportclubs. Daar wil je toch wonen... Wij in ieder geval wel! Er van uitgaande dat iedereen mee gaat met dit plan zullen wij als bestuursleden ons conformeren aan onze nieuwe rol en ons inzetten om het een gezamenlijk succes te laten worden.

Reinou De Haan, merkleider Veluwe, VisitVeluwe

Toerisme is geen doel op zich, maar een belangrijk middel om de regionale opgaven - op het gebied van duurzaamheid, biodiversiteit, leefbaarheid, werkgelegenheid en economische groei - te realiseren. Daarom zet VisitVeluwe in op bestemmingsmanagement, de match tussen het (zakelijk) toeristische aanbod en de vraag van de bezoekers. De gemeente Brummen kan hier een essentiële rol in spelen als 'overloopgebied' tussen de Veluwe en de IJsselvallei. Waarbij het van belang is dat er passend aanbod wordt gecreëerd voor de bezoeker. Aanbod wat passend is bij de waarden van de gemeente Brummen. Aanbod wat niet alleen bedoeld is voor 'de toerist' maar ook voor de lokale inwoner.

2 - Samenvatting

Gemeente Brummen ligt op een strategische positie van de meest toeristische vakantiebestemming van Nederland; de Veluwe. Toch is het toeristisch aanbod, naast het fietsen en wandelen in de mooie natuur, zeer beperkt. Dit resulteert in een lage gemiddelde besteding van dagrecreanten. Ook ondernemen toeristen die in de gemeente overnachten betaalde dagactiviteiten veelal buiten de gemeentegrens. Kijkend naar het verblijfsaanbod binnen gemeente Brummen zien we dat maar liefst 80% van alle toeristen verblijven op Landal Coldenhove. Alles bij elkaar kan worden geconcludeerd dat vraag en aanbod in Brummen niet in balans zijn en dat de vrijetijdseconomie en werkgelegenheid ontwikkelpotentie heeft. Toerisme dient gemeentebreed een grotere meerwaarde te bieden voor inwoners, ondernemers en de gemeente zelf. Daarbij past een lange termijn strategie welke aansluit op de in- en externe ontwikkelingen.

Een ideaalbeeld?

In de gemeente Brummen is toerisme in optimale balans. De vrije tijds beleving voor bezoekers en inwoners is precies zoals men verwacht had na het zien van het drukwerk en de toeristische website; waardevolle landgoederen en industrieel erfgoed verbonden door de natuur van het Veluwemassief en de IJsselvallei. De bezoekers die in de gemeente verblijven maar ook dagrecreanten besteden gemiddeld goed omdat er activiteiten ondernomen kunnen worden. De kernen Eerbeek en Brummen bruisen! Het winkel en horeca aanbod is bovengemiddeld goed en zorgt voor werkgelegenheid, een prettige leefomgeving en een goed vestigingsklimaat. Inwoners zijn trots op hun gemeente en begrijpen dat mede door deze toeristen de gemeente vitaal is gebleven.

Nationaal is de ontwikkeling toerisme steeds minder te zien als een doel op zich, maar steeds meer als een middel om een bijdrage te leveren aan maatschappelijke lokale opgaven. Daarbij kan worden gedacht aan het beleefbaar en woonbaar houden van dorpskernen, het zorgen voor lokale werkgelegenheid en/of het in stand houden van cultureel erfgoed.

De gemeente Brummen is zelfstandig te klein om alle opgaven op het domein toerisme zelfstandig het hoofd te bieden. Daarom is samenwerken op alle schaalniveaus van groot

belang. In nationaal, provinciaal en regionaal samenwerkingsverband wordt in publiek-private samenwerking intensief gewerkt aan aanbodontwikkeling, communicatie en management. Zodat de belangen van natuur, economie en inwoners van de bestemming Veluwe en daarmee ook van de gemeente Brummen in balans blijven (balansdiscussie).

Naast voordelen in kennis, tijd, geld en communicatie behaald door samen te werken, heeft de gemeente Brummen als onderdeel van de Veluwe ook een verantwoordelijkheid te nemen in deze balansdiscussie. Door te helpen om bezoekers beter te spreiden in tijd en in ruimte kan op andere plekken kwetsbare natuur worden ontlast. Eerbeek als voorbeeld heeft een strategische positie om het Nationaal Park Veluwezoom beter te kunnen ontsluiten, zodat de bezoekersdruk op de natuur daar deels afneemt. Door dit te verbinden aan de centrumontwikkeling wordt het centrum van Eerbeek ook beter ontsloten. Dit komt ten goede aan het vestigingsklimaat, de omzet bij de centrumondernemers en daarmee behoud van de vitaliteit en leefbaarheid van deze dorpskern voor inwoners.

Om optimaal te kunnen profiteren van de regionale samenwerkingen is collectief samenwerken op lokaal niveau een belangrijke factor voor succes. Door het beperkte aantal toeristische ondernemers, beperkte huidige toeristische focus vanuit de gemeente Brummen en beperkte financiële middelen staat de organisatiegraad van de lokale samenwerking onder druk. Dit staat kwalitatieve merkversterkende activiteiten en aanbodontwikkeling in de weg met als gevolg dat betrokkenheid, energie en wilskracht bij de stakeholders wegebt.

Met dit strategisch document wordt beoogd om focus op het beleidsveld toerisme en recreatie te brengen. Met deze focus zijn er kaders voor ontwikkeling van te boeken (verblijfs)aanbod, marketing en gastheerschap, wordt samenwerking geïntensiveerd en strategisch verbinding gezocht met andere beleidsvelden. Daarnaast brengt het kansen en mogelijkheden vanuit de regio in kaart waar gemeente Brummen op kan inspelen en participeren. Zo worden lokale ontwikkelingen onderdeel van een groter geheel.

Wanneer gemeente, ondernemers en inwoners toerisme gaan benutten en de handen beter in één weten te slaan, gebruiken we toerisme als middel om de gemeente goed woonbaar en beleefbaar te houden en zo toekomstbestendig door te geven aan een volgende generatie.

3 - Inleiding

De Veluwe is de meest populaire vakantiebestemming en het sterkste streekmerk van Nederland. De gemeente Brummen geeft samen met alle andere gemeenten kleur aan deze vakantiebestemming. Binnen Veluwebrede beleefbare kernkwaliteiten van recreatie in de natuur, heeft iedere gemeente vanuit zijn eigen DNA een onderscheidend profiel.

Zo is in de gemeente Brummen het verhaal te beleven van het industrieel erfgoed, imposante landhuizen en landgoederen en biedt het de ideale uitvalsbasis om het Veluwemassief, de IJsselvallei, de Velwezooom en Hanzesteden te ontdekken. Daarnaast kan door de bezoekers ook de stedelijke cultuur van Arnhem worden opgezocht om een dagje te shoppen. Een unieke belevingsmix van verschillende landschappen en cultuurhistorisch erfgoed.

Op nationaal niveau wordt toerisme steeds meer als middel gezien om een bijdrage te leveren aan het bewerkstelligen van (lokale) maatschappelijke doelen. Denk hierbij aan het levendig en vitaal houden van dorpskernen ten behoeve van het inwonersklimaat of in stand houden van het lokale landschap en daarmee biodiversiteit, streekproducten en lokale (cultuur historische) ambachten.

Ook heeft toerisme een invloed op de woningopgave waar gemeenten landelijk voor staan. De gemeente Brummen heeft een opgave tot het realiseren van 900 woningen in de planperiode 2020-2030. Een kwalitatief toeristisch recreatief voorzieningenniveau is hierbij wenselijk voor de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de gemeente.

De ligging van de gemeente Brummen biedt kansen ten opzichte van regionale ontwikkelperspectieven op het toeristisch domein. Om de lusten en lasten van toerisme op de Veluwe in balans te houden en het kwetsbare Veluwemassief te ontzien, wordt in samenhang met veel verschillende publiek private stakeholders gewerkt aan spreiding van bezoekers in tijd (gebruik maken van de minder drukke seizoenen) en ruimte (gebruik maken van de minder kwetsbare en minder drukke randen van de Veluwe). Om deze doelen te bewerkstelligen is destiniatiemanagement en -ontwikkeling van groot belang.

De gemeente Brummen is ten opzichte van deze ontwikkelingen zeer strategisch gepositioneerd. Toch wordt op het moment van schrijven de potentie op toerisme en recreatie onvoldoende benut.

Dit document geeft de gemeente Brummen kennis en inzicht op het domein toerisme en recreatie en brengt mogelijk kansen in beeld voor verbinding en samenhang in gemeentelijke opgaven en regionale ontwikkelingen. Zo kan toerisme ook voor Brummen een middel worden om bij te dragen aan lokale opgaven.

Bovendien kan een goed ontwikkelde lokale vrijetijdsector naast de maakindustrie een tweede steunpilaar vormen in de economie en het werkgelegenheidsaanbod in de gemeente Brummen.

De laatste visie op toerisme in de gemeente Brummen is door een extern bureau in opdracht van de gemeente en samenwerking met ondernemers in 2018 vastgelegd in het document 'Brummen Eerbeek sterk in verblijf'. Anno 2021 zijn er diverse externe en interne ontwikkelingen gaande die toerisme raken, zoals de Regiodeal Veluwe, VeluweAgenda 2030, provinciale recreatiezoning, de financiële positie van de gemeente en uiteraard de COVID19 pandemie.

Dit document speelt in op deze ontwikkelingen op basis van de ingezette koers uit 2018. Het brengt sterkten en zwaktes in beeld en geeft focus waarmee de inzet van uren en financiële middelen kunnen worden ge(her)prioriteerd.

4 - (Inter)Nationaal perspectief

NBTC - Perspectief 2030

Het Nederlands Bureau Toerisme en Congressen (NBTC) is de organisatie die ruim 20 jaar vanuit het ministerie Den Haag de opdracht heeft om de bestemming Nederland te vermarkten. Met diverse kantoren in verschillende landen en continenten, was de focus altijd om meer bezoekers naar Nederland te trekken. Met o.a. de ontwikkeling van de luchtvaart, aantrekkingskracht van Amsterdam en de mondiale groei van welvaart, waarmee dure verwegbestemmingen zoals Nederland voor een grotere doelgroep bereikbaar is geworden, is er op sommige plekken in Nederland overlast ontstaan door toerisme. De meest bekende gevallen hiervan zijn het centrum van Amsterdam en Giethoorn.

De prognoses waren tot 2019 dat er richting 2030 jaarlijks nog eens 10 miljoen extra bezoekers de bestemming Nederland zouden bezoeken. Er was een nieuwe kijk op toerisme nodig. In 2019 heeft het NBTC daarom samen met ruim honderd experts een landelijke visie opgeleverd; Perspectief 2030. Deze visie gaat over een duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland waar bezoekers, bedrijven en bewoners voorop staan. Meer toerisme is niet een doel maar een middel dat een bijdrage moet leveren aan maatschappelijke opgaven. Spreiding van de bezoekers in tijd en ruimte (bestemmingmanagement) en verbinden aan andere maatschappelijke onderwerpen is de sleutel tot succes.

In perspectief 2030 heeft de Veluwe als een van de populairste maar ook kwetsbare bestemmingen in Nederland een belangrijke rol. De belangen van gemeente Brummen worden binnen de samenwerking met VisitVeluwe hierin behartigd door Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen.

Effecten van corona

De COVID19 pandemie heeft de toeristische sector in Nederland hard geraakt. In 2020 daalde het binnenlands verblijfstoerisme met 22%. Het inkomend verblijfstoerisme zelfs met 64%. In Gelderland herstelde het verblijfstoerisme in de loop van 2021 sneller dan het landelijk gemiddelde. Dat is toe te schrijven aan het feit dat de provincie in tegenstelling tot populaire vakantiebestemmingen in het westen minder afhankelijk is van inkomend

toerisme. Dit heeft er toe geresulteerd dat in de eerste helft van 2021 het binnenlandse verblijfstoerisme bijna terug was op het niveau van 2019. Het inkomend verblijfstoerisme bleef hierbij nog ver achter net als de niches van bijvoorbeeld groepsreizen en zakenreizen.

Door de internationale reisbeperkingen en de lockdown hebben Nederlanders het eigen land herontdekt. Daarbij is de vooral de ruimte en zuurstof in de Nederlandse natuur opgezocht en zeer gewaardeerd geraakt. Bij het opheffen van de reisbeperkingen is dan ook de verwachting dat een groot deel van deze bezoekers trouw blijft aan de bestemming Nederland voor de zomervakantie en korte vakanties gedurende het jaar. Daarbij is de reiziger bewuster geworden en zijn betekenisvol reizen en verhalen beleven de trend geworden.

Ook voor de pandemie is de trend dat vrije tijd het nieuwe luxe is geworden waarneembaar. Mensen trekken naast de zomervakantie er vaker per jaar kort op uit om even te batterij op te laden.

¹ Bron Cijfers en statistieken VisitVeluwe en NBTC

5 - Provinciaal perspectief

Beleef het in Gelderland

Gelderland is de meest populaire binnenlandse vakantieprovincie van Nederland met de mooie bestemmingen Veluwe, Achterhoek, Regio Arnhem, Rijk van Nijmegen en Rivierenland. De provincie werkt met het uitvoeringsprogramma 'Beleef het in Gelderland' met veel partijen samen aan de aantrekkelijkheid van deze regio's door middel van het ontwikkelen van aanbod en het bekend maken daarvan. Hierbij staat een duurzame balans tussen natuur, bezoekers en inwoners centraal. In de lijn van perspectief 2030 ligt de focus op de kwaliteit en niet op kwantiteit van de bezoekersstromen.

Gelderland levert je mooie streken

De drie Gelderse bureaus van toerisme voeren tezamen in opdracht van de provincie Gelderland de campagne 'Gelderland levert je mooie streken'. Waar in het verleden de communicatiefocus binnen de campagne op alle streken tegelijkertijd was, is sinds de introductie van perspectief 2030 gekozen voor een streekgerichte aanpak. Zo zijn alle individuele streken nog steeds jaarrond in de campagne zichtbaar, maar pieken zij in zichtbaarheid in de seizoenen waar nog vraag naar bezoekers is. Als voorbeeld doet de Veluwe een stapje terug in communicatie voor het toch al druk bezochte zomerseizoen, maar staat de regio op de voorgrond in het najaar.

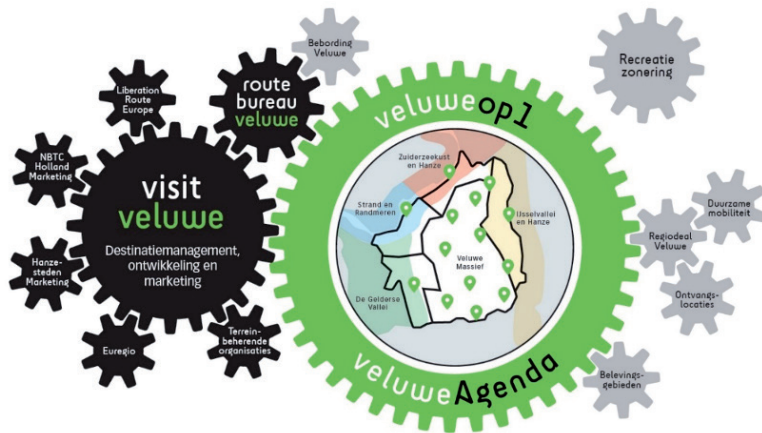
Recreatiezonering

De natuur van het Veluwemassief is heel erg bijzonder. Daarom zijn er Europese afspraken gemaakt (Natura2000) om deze natuur te behouden en te beschermen. Met deze natuur gaat het volgens de professionals niet goed. Het heeft veel te lijden onder de stikstofdepositie, verdroging door klimaatverandering en verstoring door o.a. bezoekers (toeristen, recreanten en inwoners). Om een antwoord te geven op het laatste, werkt de provincie Gelderland samen met de terreinbeheerders al een ruime periode aan het opstellen van een recreatiezoneringsplan dat 2022 in werking moet gaan treden.

In deze zoneringsplannen wordt de Veluwe ingedeeld in vier recreatieve zones. De classificatie per zone geeft de mate van recreatieve mogelijkheden aan waarbij in zone 1 de meeste mogelijkheden zijn en waarbij in zone 4 het gebied gedurende het jaar of delen daarvan (bijvoorbeeld het broedseizoen) worden afgesloten voor publiek. In de gemeente Brummen zijn de directe gevolgen van deze recreatiezonering relatief klein, omdat slechts een zeer klein deel van het grondgebied de Natura2000 aanmerking heeft.

6 - Regionaal perspectief

Netwerksamenwerking: Veluweop1

In de VeluweAlliantie zijn ruim 40 Veluwse partijen verenigd. Dit zijn o.a. provincie Gelderland, gemeenten, terrein beherende organisaties en branchevertegenwoordigers maar ook vertegenwoordiging van dagattracties en verblijfsaccommodaties. Met elkaar onderschrijven ze de gezamenlijke opgaven om de Veluwe op 1 te houden. Hiermee wordt bedoeld de lusten en lasten van toerisme in balans te houden en de natuur te beschermen en toerisme te versterken. Uit de alliantie is een dagelijks bestuur aangedragen; de VeluweBoard. Deze geeft opdracht aan het VeluweTeam. Dit team van mensen zorgt voor de uitvoering en samenhang van de ambities van het Veluweop1 programma beschreven in de VeluweAgenda.

Veluweagenda

Het uitvoeringsprogramma van de VeluweAlliantie staat beschreven in de VeluweAgenda 2030 en staat op drie pijlers; behoud en versterken van natuur en erfgoed, excellente gastvrijheid en betrokken inwoners. Rond deze pijlers wordt binnen diverse programma's gewerkt aan verschillende thema's (zie bijlage).

Veluwse belevingsgebieden

De Veluwe is het sterkste streekmerk van Nederland. Dat de gemeente Brummen onderdeel is van deze krachtige regio is een onbetaalbaar en uniek voordeel. Vrijwel alle

Nederlanders kennen de Veluwe en weten dan al snel de kernwaarden van de mooie Veluwse natuur te benoemen. Om ook aandacht voor andere aspecten op de Veluwe te genereren, heeft een groep externe specialisten in 2018 samen met specialisten vanuit de Veluwe een advies uitgebracht. Daarbij zijn zij gekomen tot veertien Veluwse belevingsgebieden. Met deze belevingsgebieden is door het VeluweTeam en VisitVeluwe een brede uitnodiging gedaan om in samenhang, samenwerking en met focus te werken aan toeristische productontwikkeling om het recreatieve aanbod te versterken en spreiding te stimuleren.

Voor de gemeente Brummen zit de focus op de volgende drie belevingsgebieden:

Industriële Veluwe

Samen met Apeldoorn en Rheden maakt Brummen onderdeel uit van dit belevingsgebied waar de beleving van het industriële erfgoed op de Veluwe centraal staat. Om de link met de huidige papierindustrie en het nog beleefbare erfgoed te maken, wordt vooral het accent gelegd op de (vroegere) papierindustrie en niet op de overige industrievormen. De thematische productontwikkeling past perfect bij de ambities en DNA van de gemeente Brummen met Eerbeek als papierdorp. Vanuit het VeluweTeam is een gebiedsmakelaar aangesteld om initiatieven op de halen en met elkaar te verbinden tot een uitvoeringsagenda en investeringsagenda met mogelijkheden voor cofinanciering. De potentie van Eerbeek is hierbij enorm. Hier komen de Eerbeekse Beek, de VSM en de huidige papierfabriek samen. Ook liggen andere historische plekken zoals De Middelste Molen en het Apeldoorns kanaal op korte afstand. Eerbeek wordt daarom regionaal erkend als het startpunt om dit belevingsgebied te ontdekken wanneer dit een kwalitatieve ontwikkeling ondergaat.

Velwezoom (Gelders Arcadië)

De gemeente Brummen is vanuit het noorden gezien het overloopgebied van het Gelders Arcadië / Velwezoom. Deze 'landgoederenzone' bestaande uit Arnhem, Rheden, Rozendaal, Renkum en Wageningen kent veel erfgoed van openbare en niet-openbare kastelen, buitenplaatsen en landgoederen. Deze beleving past goed bij het aanbod en toeristisch profiel in de gemeente Brummen. Hoewel Brummen historisch niet tot het Gelders Arcadië hoort, heeft de gemeente veel raakvlakken in de ontwikkeling. Brummen trekt daarom samen op met deze gemeenten in overslegstructuren en toeristische productontwikkeling en communicatie zoals de campagne 'Macht en Pracht'.

In opdracht van het VeluweTeam heeft 'De Culturele Zaak' in mei 2021 een plan gepresenteerd om dit gebied als samenhangend geheel met het unieke erfgoed en de landschapskwaliteiten beter beleefbaar te maken. Eerbeek, met name de stationsomgeving, wordt dit in plan gezien als potentiële toegangspoort naar de Veluwezoom. Daarbij kan het accent worden gemaakt met het papier en erfgoed dat is ontstaan door het water en het landschap. De stationsomgeving heeft veel ingrediënten om dit verhaal beleefbaar te maken. Het mist echter nog uitstraling en kwaliteit in het aanbod en de openbare ruimte.

Naast deze Veluwezoom samenwerking loopt eveneens een traject in samenwerkingsverband van het Nationaal Park Veluwezoom. Daar wordt in opdracht van Natuurmonumenten en gemeente Rheden gewerkt aan het 'Masterplan Veluwezoom'. Dit masterplan moet antwoord geven op de toeristische druk die in de loop der jaren is ontstaan op het park. Ook gaat het plan in op de overlast op de infrastructuur, bescherming van kwetsbare natuur en de belevingskwaliteit op met name de Posbank. Bureau Wing uit Wageningen heeft de opdracht gekregen om te komen tot een advies.

Eerbeek wordt gezien als deel van een mogelijke oplossing om bezoekers beter de kunnen spreiden.

IJsselvallei

Op de oostflank van de Veluwe gaat, grofweg vanaf het Apeldoorns kanaal, het typerende Veluwe landschap over in het rivierenlandschap; de IJsselvallei. Dit gebied heeft een belangrijke functie voor het afvoeren van water vanuit het hoger gelegen Veluwemassief. Dat water zorgde ook voor vruchtbare landbouwgrond waardoor het gebied zich kenmerkt door het agrarische landschap. Hoewel het gebied onderdeel van de Veluwe is, heeft het vanuit bezoekersperspectief niet deze associatie. De IJsselvallei is daarom minder druk bezocht en heeft daardoor ook minder toeristisch aanbod.

Met de toeristische druk op het kwetsbare Veluwemassief, het veranderende klimaat en agrarische transformatie door de stikstofproblematiek, biedt het integraal ontwikkelen van de IJsselvallei koppelkansen op deze opgaven. Daarom is in opdracht van het VeluweTeam gewerkt aan het 'Masterplan IJsselvallei' dat in 2020 is opgeleverd. Het plan heeft geresulteerd in 12 hoofdprojecten waar richting 2050 inhoud aan gegeven moet worden. In samenhang met het Masterplan IJsselvallei wordt er door een externe projectgroep van experts in samenwerking met lokale partijen tevens gewerkt aan de ontwikkeling van belevingsgebieden in de IJsselvallei. Een soortgelijk spoor als hoe de belevingsgebieden op de Veluwe tot stand zijn gekomen. Doel is om de lokale accenten vast te stellen die tezamen de historische ontwikkeling van de IJsselvallei typeren. De vaststelling hiervan biedt een basis om de uitnodiging te doen aan gemeenten, ondernemers en inwoners om

te komen tot toeristische productontwikkeling. Zo wordt op termijn het beleefbare aanbod in de IJsselvallei versterkt. Dit draagt niet alleen bij aan de lokale vrijetijdseconomie maar ook aan het verleiden van bezoekers van de Veluwe om andere minder kwetsbare natuur en cultuurhistorie te ontdekken.

De IJsselvallei is groter dan enkel het Veluwe deel. Daarom trekt het VeluweTeam in dit traject samen op met stichting Achterhoek Toerisme, Marketing Oost en de provincie Overijssel. Een bezoeker kijkt immers niet naar een gemeentegrens.

Hanzesteden

Op korte afstand van de gemeente Brummen liggen de Hanzesteden Doesburg, Zutphen en Deventer. Sinds 2019 wordt er onder leiding van Hanzesteden Marketing, onderdeel van Marketing Oost, in samenwerking met VisitVeluwe gewerkt aan het vermarkten van de Hanzesteden. Deze cultuurhistorische handelssteden, welke zijn verbonden door de IJssel, trekken veel (internationale) bezoekers. De Hanzesteden hebben voor al deze bezoekers relatief weinig verblijfsaanbod. Het is een kans voor gemeente Brummen om hierin beter te faciliteren en zich beter te positioneren als ideale uitvalsbasis voor een bezoek aan een of meerdere Hanzesteden.

Arnhem, Apeldoorn en de Veluwe dagattracties

De gemeente Brummen ligt eveneens op zeer korte afstand van de steden Arnhem en Apeldoorn. Niet alleen kunnen toeristen die verblijven in Brummen deze steden bezoeken om een dagje te shoppen, het grote verblijfsaanbod in deze steden zorgt ook voor bezoekersstromen vice versa. Daarnaast liggen in deze gemeenten een flink aantal grote dagattracties. Zoals Koninklijke Burgers 'Zoo, Nederlands Openluchtmuseum, Het Nationale Park De Hoge Veluwe, Kröller-Müller Museum, Apenheul, Kinderpretpark Julianatoren en de Veluwsche Stoomtrein Maatschappij. In 2022 zal in Apeldoorn ook het compleet gerenoveerde Paleis Het Loo heropenen. De verwachting is dat dit een grote bezoekersstroom op gang zal brengen waar de gehele regio van kan profiteren wanneer er goed ingespeeld wordt op aanbodontwikkeling.

Regiodeal Veluwe

In 2019 heeft een Veluwe delegatie onder initiatief van het VeluweTeam lobby gevoerd in Den Haag en een bod gedaan op de Regio Deal van het Rijk om regionale opgaven te bewerkstelligen. Er is een substantieel geldbedrag toegekend aan de Veluwe welke is verdubbeld door de provincie Gelderland en gemeenten. Met concrete projecten die

bijdragen aan de gestelde doelen uit de programmalijnen, kan er in twee rondes aanspraak gemaakt worden op een cofinanciering uit de Regio Deal. Deze aanvragen worden getoetst door een samengestelde commissie en moeten eind 2024 uitgevoerd zijn.

De vier programmalijnen die vastgesteld zijn in de regiodeal zijn:

1. Optimaliseren ruimtegebruik
Beheer en herstel natuur, ruimte beter benutten, functietransformatie
2. Bestemmingsmanagement – toegangspoorten en duurzame mobiliteit
Duurzaamheid, deelfietsen Veluwe, bewustwording, Veluwe ontvangstlocaties
3. Vakantiepark van de toekomst
Programma Vitale Vakantieparken
4. Gezamenlijke agenda voor wet- en regelgeving.

De gemeente Brummen heeft op het moment van schrijven nog geen concrete projecten ingediend om aanspraak te kunnen maken op cofinanciering met de middelen uit de RegioDeal Veluwe. Toch wordt de gemeente door diverse externe partijen erkend als strategisch gepositioneerd om een bijdrage te kunnen leveren aan de doelen van programmalijn twee in relatie tot de centrumontwikkeling van Eerbeek. Bij hoofdstuk zeven (koppelkansen) wordt hier verder op ingegaan.

VisitVeluwe

De Veluwe is één van de meest populaire vakantiebestemmingen van Nederland. Deze bestemming is echter door geen individuele gemeente of onderneming te claimen. Toch zijn de belangen groot. Daarom wordt er publiek-privaat collectief en intensief samengewerkt. VisitVeluwe, onderdeel van Toerisme VAN, werkt in opdracht van de Veluwe gemeenten en een groot deel van de recreatieve ondernemers aan de bestemming Veluwe. Met een strategische set aan activiteiten wordt gewerkt aan de marketing en ontwikkeling van de Veluwe en het zo goed als mogelijk managen van bezoekers. De gemeente Brummen participeert en profiteert van deze activiteiten mee.

Spreiding in tijd en ruimte

De bezoekersdruk op de Veluwe en de kwetsbare natuur gaan niet altijd hand in hand. Waar voorheen de focus lag op meer bezoek (destinatiemarketing), is deze nu verschoven naar het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte (destinatiemanagement). Om bezoekers

te verleiden naar andere plekken op de Veluwe op andere momenten van het jaar, is productontwikkeling nodig (destinatieontwikkeling). VisitVeluwe legt daarom de focusmomenten van de campagnes deels op het voor- en vooral op het naseizoen. Dat is het moment dat ondernemers extra bezoekers kunnen ontvangen en de natuur minder kwetsbaar is. Om ook in de gemeente Brummen hier van te profiteren, zal ook lokaal moeten worden gewerkt aan het realiseren van boekbaar en beleefbaar aanbod in het laagseizoen passend bij de doelgroep.

Inkomend toerisme

Voor de bestemming Veluwe blijft het binnenlands toerisme ook op de lange termijn veruit het belangrijkste. De afgelopen jaren is het aantal buitenlandse bezoekers (inkomend toerisme) echter flink gestegen. De focuslanden waar VisitVeluwe de marketing op richt zijn Duitsland (Nordrhein Westfalen en Niedersachsen), België (Vlaanderen) en Engeland (agglomeratie Londen).

Inkomend toerisme is een belangrijke groeiemarkt voor de Veluwe. De gemiddelde bestedingen zijn hoog en de vakanties van onze buurlanden vallen anders dan de Nederlandse vakanties. Ook draagt het bij aan het aantrekken van bezoekers in het laagseizoen om de toeristische ondernemingen beter te laten renderen. Om de gemeente Brummen hiervan te laten profiteren is het essentieel dat er meertalige informatie wordt aangeboden. Op dit moment is hiervan nog nauwelijks sprake.

Sinds 2020 is door Corona het aantal buitenlandse bezoekers drastisch gedaald. De verwachting is dat bij het afschalen van de Coronamaatregelen, het inkomend toerisme van deze buurlanden waar VisitVeluwe zich op focust, snel weer zal toenemen.

Icoonstrategie

In opdracht van de VeluweAlliantie, zet VisitVeluwe ieder jaar een onderwerp centraal in de Veluwse marketing. Dit geeft een extra prikkel om de Veluwe dat jaar (opnieuw) te bezoeken en om lokaal te werken aan thematische productontwikkeling. Zo zijn tot nu toe de volgende iconjaren geprogrammeerd.

2020 – 75 jaar vrijheid

2021 – De Veluwse dagattracties

2022 – Koninklijke Veluwe – heropening Paleis Het Loo

2023 – Hanzejaar

De gemeente Brummen ligt goed gepositioneerd ten opzichte van de Hanzesteden Doesburg, Deventer en Zutphen. Door aangehaakt te zijn op de voorbereiding van het programma van het Hanzejaar in 2023 kunnen ondernemers uit Brummen dit themajaar optimaal benutten.

Zakelijk toerisme - MICE

Naast de leisure markt kent toerisme ook een zakelijke markt ofwel de MICE markt. Dit staat voor meetings, incentives, congressen en events. Hoewel in de gemeente Brummen het boekbare aanbod aan MICE locaties beperkt is, zijn er diverse locaties die ook of enkel deze markt bedienen. Vanuit Stichting Visit Brummen – Eerbeek of gemeente Brummen is er nog geen focus op communicatie van de zakelijke mogelijkheden in Brummen.

Vanwege de gevolgen van corona staat de MICE markt zeer onder druk. Toch is een zakelijke bezoeker interessant vanwege de gemiddeld hoge besteding en het feit dat het gros van de zakelijke gasten buiten het hoofdseizoen komt waar veel locaties voldoende geboekt zijn door leisuregasten. Daarnaast kent de gemeente grote industriële bedrijven die (internationale) gasten ontvangen, die moeten worden voorzien in diner en/of verblijf. De zakelijke mogelijkheden van de gemeente Brummen zouden dan ook beter geprofileerd kunnen worden.

Routebureau Veluwe

De Veluwe wordt jaarlijks massaal bezocht door bezoekers met als meest voornamelijk doel te recreëren in de natuur. Daarbij staan fietsen en wandelen hoog bovenaan gevolgd door mountainbiken, paardrijden en watersporten. Ook de eigen inwoners van de Veluwe maken volop gebruik van deze infrastructuur. Een goede recreatieve infrastructuur is dan ook een basisbehoefte om deze gebruikersgroepen te faciliteren.

Nationaal hebben veel bestemmingen een eigen knooppuntensysteem welke op de grenzen met elkaar is verbonden tot een landelijk dekkend systeem. Een gebruiker kijkt immers niet naar een gemeentegrens. De Veluwe heeft veel verschillende grondeigenaren wat het tot complexe uitdaging maakt tot een regionaal dekkend systeem te komen. Voor de aanleg, beheer en onderhoud van de routestructuren werken de gemeenten daarom samen in het Routebureau Veluwe.

Het Routebureau Veluwe is de collectieve spin in het web wat betreft routestructuren, advies, bebording, onderhoud en communicatie. Ook wordt rekening gehouden met diverse gebruikersgroepen die de routes gebruiken om iedereen een goede beleving te geven. Deze routestructuren spelen een belangrijke rol in het ontlasten van kwetsbare natuur maar ook het sturen naar plekken waar meer bezoek gewenst is. Daarbij ontsluit het bijvoorbeeld dorpskernen en horeca om de gemiddelde bestedingen te verhogen.

In 2020 is een traject gestart om het Routebureau Veluwe een formele rol te geven en te komen tot een vernieuwde governance en een duurzaam financieringsmodel. Eind 2021 staat bestuurlijke besluitvorming op de agenda.

Fietsen

Bij de oprichting van het huidige Routebureau Veluwe is in 2018 het fietsknooppuntensysteem geheel aangepakt. Alle bebording is vervangen, de informatieborden zijn vernieuwd in het Nederlands, Engels en Duits en het aantal kilometers aan routes zijn uitgebreid. Ook de gemeente Brummen heeft geparticipeerd in dit proces. Dit product is dan ook op orde.

Wandelen

Op nationaal niveau is de regio Veluwe één van de weinige regio's zonder wandelknooppuntennetwerk. In 2019 is er een start gemaakt met de aanleg van een dergelijk systeem. Steeds meer gemeenten hebben de routes laten inventariseren om vervolgens over te kunnen gaan tot aanleg. Zo wordt een regio dekkend systeem gerealiseerd. Ook de gemeente Brummen neemt deel aan deze collectieve samenwerking. Middelen zijn gereserveerd voor de realisatie van een wandelknooppuntennetwerk in 2022.

Door Stichting Landschapsbeheer Gelderland is de afgelopen jaren gewerkt aan de Klompenpaden. Deze thematische paden lopen veelal over particuliere gronden. Onderweg kan de wandelaar via GPS de wandeling volgen en krijgt deze meer informatie over de plek waar hij of zij zich bevindt. Inmiddels zijn er rond de 100 Klompenpaden in het midden van Nederland aangelegd en is de populariteit enorm gegroeid van 666.000 gestarte wandelingen in 2018 naar ruim 1,5 miljoen in 2020.

In de gemeente Brummen wordt er vanuit de programma's van het 'Landschapscontract' en 'De Groene Opgave' gewerkt aan het Masterplan Klompenpaden. In dit project worden de komende jaren gefaseerd vier Klompenpaden in de gemeente gerealiseerd. De eerste, het Eerbeekse Beekpad, wordt opgeleverd en gepresenteerd eind 2021. De Klompenpaden worden geïntegreerd in het Veluwse routenetwerk.

Paardrijden

De Veluwe leent zich uitstekend voor hippisch toerisme. Om dit goed te faciliteren zal moeten worden gewerkt aan een hippisch knooppuntensysteem. In de gemeente Brummen is gezien het aanbod van verblijfsmogelijkheden voor ruiters er voor gekozen voorlopig nog niet te participeren in het aanleggen hiervan. Wel starten er diverse routes van Natuurmonumenten op de Veluwezoom die goed vanuit Eerbeek te bereiken zijn.

Mountainbiken

Ook mountainbikers kunnen hun hart ophalen op de ruige Veluwe met uitdagende routes. Ook hier geldt dat Natuurmonumenten op de Veluwezoom goede MTB parcoursen heeft aangelegd met diverse moeilijkheidsgraden die vanuit Eerbeek makkelijk aan te rijden zijn. Daarnaast biedt het glooiende Veluwelandschap in tegenstelling tot het IJsselvallei landschap een perfect decor voor MTB routes. Voor de gemeente Brummen heeft daarom de participatie in het aanleggen van MTB routes geen prioriteit.

7 - Lokaal perspectief

Brummen vanuit de klantreis

Iedere bezoeker doorloopt de verschillende fases van de customer journey. Binnen iedere fase hebben verschillende stakeholders een eigen rol. De verbinding met elkaar moet idealiter kloppen wat zorgt voor een goede waardering van het totale bezoek of verblijf. Zo wordt de gemiddelde besteding verhoogd, herhaalbezoek gestimuleerd en worden bezoekers ambassadeurs, die mond tot mond anderen inspireren tot bezoek. Aan de hand van deze customer journey welke tevens wordt gebruikt door VisitVeluwe, wordt hierna op iedere fase de huidige positie en mate van invloed van Brummen weergegeven.

Oriëntatie

De start van een bezoek al dan niet met een verblijf aan een bestemming. Waar vroeger veelal gebruik werd gemaakt van het reisbureau en toeristische beurzen, heeft de afgelopen jaren het internet deze traditionele oriëntatiemogelijkheden ingehaald. Veruit de meeste mensen oriënteren zich via internet waarbij mobiele apparaten zoals tablet en telefoon de populairste apparaten zijn.

Primair is de bestemming de 'reason to travel', secundair wordt een verblijfsaccommodatie geboekt en tertiair wordt (veelal op bestemming zelf) bepaald welke activiteiten worden ondernomen. De Veluwe kent echter ook een flink aantal grote dag attracties welke op zichzelf de reden van bezoek zijn. Voorbeelden daarvan zijn Het Nationale Park De Hoge Veluwe, Kröller Müller Museum en Paleis Het Loo. De bestemming Veluwe kan dan secundair geboekt worden om het verblijf te verlengen.

Huidige situatie

Gemeente Brummen is geen bestemming op zich, maar valt in de bestemming Veluwe. Daarom participeert de gemeente in de collectieve samenwerking van VisitVeluwe als Destinatie Marketing Organisatie. VisitVeluwe inspireert en informeert potentiële bezoekers door middel van een multimediale activiteitenmix om voor de bestemming Veluwe te kiezen. Het is belangrijk dat aanbod in de gemeente Brummen zichtbaar is binnen deze activiteitenmix. Aanvullend is het belangrijk om een goede lokale onlineomgeving te faciliteren om de oriënterende bezoekers mee te nemen in het toeristisch aanbod van gemeente Brummen. Stichting Visit Brummen-Eerbeek (SVBE) beheert deze lokale marketing website.

Aanvullend is het belangrijk om een goede lokale onlineomgeving te faciliteren om de oriënterende bezoekers mee te nemen in het toeristisch aanbod van gemeente Brummen. Stichting Visit Brummen-Eerbeek (SVBE) beheert deze lokale marketing website.

Informatie

Na de keuze van een bestemming wordt verder geïnformeerd naar het verblijf. Hier komen de lokale ondernemers aan bod en in mindere mate de lokale marketing. Om boekingen te stimuleren moeten de ondernemers goed vindbaar zijn met een kwalitatieve gebruiksvriendelijke online omgeving. Kwalitatieve content, attractief fotomateriaal en een boekingsmogelijkheid zijn erg belangrijk om de bezoeker te verleiden tot een boeking. Ook spelen OTA's (Online Travel Agency) steeds meer een rol in de start van de customer journey. De regionale en lokale marketing geeft het totale toeristisch aanbod van bezienswaardigheden, ligging en vooral fiets- en wandelroutes weer.

Huidige situatie

De website van VisitVeluwe voorziet in het totaalaanbod van de regio en voldoet aan de technische eisen van dit moment. De lokale marketing website van gemeente Brummen is compatibel voor mobiele apparaten en voldoet in de basis aan informatievoorziening. Toch kan deze online omgeving een kwaliteitsupgrade gebruiken waarbij gekeken moet worden naar uitstraling, content en vindbaarheid. Ook wordt dit B2C platform tevens ingezet voor B2B informatie, hetgeen niet wenselijk is vanuit bezoekersperspectief.

De websites van de toeristische ondernemers zijn eigen verantwoordelijkheid en laten een wisselend kwaliteitsniveau zien. Ook mist er eenheid in het verhaal van de gemeente Brummen of mist dit verhaal in zijn geheel. Dit verhaal geeft samen met het te boeken aanbod de 'reason tot visit'.

Kiezen van de bestemming en boeken

Wanneer de bestemming (en verblijfplaats) is gekozen, gaat de potentiële bezoeker over op conversie. Het boeken verloopt veelal via OTA's maar liever rechtstreeks bij de ondernemer zelf om dure commissies te omzeilen en meer rendement uit de boeking te behalen. Waar vroeger een boeking via het reisbureau of telefonisch ging, is ook hier de online omgeving cruciaal geworden. De ondernemer is hiervoor zelf aan zet om een goede boekingsmodule in te richten om het boeken via eigen kanalen makkelijker te maken.

Huidige situatie

In het conversieproces is de ondernemer primair verantwoordelijk en wordt daarbij secundair ondersteund door de gemeente in samenhang met het lokale gastheerschap. Kijkend naar de online omgeving van de lokale ondernemers zijn er veel verbeterpunten mogelijk wanneer we ondernemers in kennis en inzichten voorzien. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gezorgd voor rechtenvrij kwalitatief beeldmateriaal en informatie over het toeristisch aanbod in de gemeente Brummen. Zo kan er worden gestuurd op het kwaliteitsniveau en synergie worden aangebracht om eenzijdig te communiceren en communicatiekracht te bundelen.

Kijkend naar de vraag en het beschikbare aanbod heeft de gemeente ook een rol. De verblijfsmogelijkheden in de gemeente Brummen zijn beperkt. Ongeveer 80% van alle overnachtingen in de gemeente zijn slechts bij één partij; Landal Coldenhove. Vanuit de gemeente kan worden gestuurd op het aantrekken van mogelijk nieuwe verblijfsaccommodatie(s). Dit komt ten goede van toeristenbelasting, werkgelegenheid en potentieel extra bezoek voor retail en horeca. Vanzelfsprekend moet extra verblijf niet ten koste gaan van huidige ondernemers. Kennis en inzicht is nodig om vraag en aanbod in balans te maken.

Reizen

Goede wegen, correcte bebording en aansluitend openbaar vervoer zijn belangrijk voor gastvrije mobiele bereikbaarheid. Zowel ondernemers, gemeente en provincie zijn hier aan zet om te zorgen voor een heldere communicatie en kwalitatieve infrastructuur om de reis zo comfortabel mogelijk te maken en de bezoeker optimaal van het verblijf kan genieten.

Huidige situatie

Een bezoeker kijkt niet naar een gemeentegrens maar bezoekt een bestemming. Om de beste beleving te bieden van de bestemming Veluwe, wordt gestreefd naar eenheid in stijlelementen in de openbare ruimte zoals bebording ook bankjes en afvalbakken in Veluwse huisstijl. De gemeente Brummen heeft een eigen stijl bewegwijzering. Om het gebruik van duurzame mobiliteit te versterken, is het van belang dat bezoekers worden geattendeerd op de mogelijkheden van reizen naar en op de bestemming. In de gemeente Brummen kan dit onderwerp nog beter voor het voetlicht worden gebracht.

Aankomst

De bezoeker heeft gekozen voor de bestemming Veluwe, is aangekomen op de bestemming en gaat op zoek naar activiteiten om zijn vrije tijd aan te besteden. De 'lokale etalage' moet daarbij natuurlijk op orde zijn. De set activiteiten die ondernomen moeten worden om de etalage op orde te krijgen vallen samen onder de noemer 'lokaal gastheerschap'.

In 2015 is het lokale gastheerschap op de Veluwe gedecentraliseerd en is iedere gemeente afzonderlijk verantwoordelijk geworden voor de invulling van het lokale gastheerschap. Voor cohesie op de bestemming Veluwe en om het uitwisselen van kennis is hier op Veluws niveau afstemming over georganiseerd.

Enmaal aangekomen op de bestemming heeft de bezoeker het eerste contact met de receptiemedewerkers van de betreffende verblijfsaccommodatie of horecagelegenheid. Naast een gastvrije houding is kennis van het toeristisch/recreatief aanbod van belang om de bezoekers zo goed mogelijk te informeren over zaken als routes, evenementen, verhuurmogelijkheden, dagactiviteiten etc. Naast deze mond tot mond manier van informeren, is ook een multimediale inzet van belang om alle informatie zo goed mogelijk te ontsluiten. Idealiter is dit alles afgestemd op de juiste doelgroep.

Huidige situatie

In de gemeente Brummen heeft Stichting Visit Brummen Eerbeek (SVBE) sinds 2016 de opdracht om het lokaal gastheerschap uit te voeren met een afgestemd activiteitenpakket. Na evaluatie in het voorjaar van 2021 tussen het bestuur en de gemeente Brummen is geconcludeerd dat, ondanks een aantal mooie resultaten, de samenwerking van de afgelopen jaren niet naar ieders tevredenheid is verlopen. Er is van beide zijden behoefte aan het herformuleren van de opdracht, verbeteren van de B2B en B2C communicatie, kwaliteitsniveau en governance vanaf 2022. Meer operationele capaciteit en heldere afspraken zijn nodig om dit verder te brengen.

Om de bezoekers op locatie gastvrij van informatie te voorzien, heeft SVBE samen met bevoegde ondernemers toeristische informatiepunten ingericht. Deze TIP's zijn gevestigd in de Primera Brummen en Boekhandel Hendriks in Eerbeek. In het VSM station Eerbeek is in 2018 een bezoekerscentrum gestart waar reizigers van de VSM worden vastgehouden en geïnspireerd om terug te komen. Dit is een succesvolle formule gebleken samen met de verhuur van (elektrische) vervoersmiddelen.

Bezoek zelf

Een zeer belangrijk punt van aandacht in de customer journey is het boekbare en beleefbare toeristische aanbod. Dit zorgt niet alleen voor meer bezoek maar ook voor de waardering van het totale verblijf en stimuleert de gemiddelde bestedingen. Er moet voldoende te doen zijn, liefst op hoogwaardig kwaliteitsniveau en aansluitend op de vraag van de doelgroep. Vanzelfsprekend moet dit aanbod idealiter passen bij het DNA van de gemeente om een onderscheidende beleving aan te bieden waardoor de associatie met de gemeente Brummen wordt gelegd en versterkt. Dit creëert ambassadeurschap dat mond tot mond gedeeld wordt wat zorgt voor extra (herhaal) bezoekers.

Huidige situatie

In de gemeente Brummen kan volop worden gefietst en gewandeld. SVBE heeft de afgelopen jaren mooie resultaten geboekt in het opleveren van thematische routes. Een bezoeker van de gemeente heeft echter weinig bestedingsmogelijkheden en er mist een 'reden tot bezoek'. Die bestedingsmogelijkheden worden wel gevonden in omliggende gemeenten. Om de bezoekers vast te houden en de economische betekenis van een bezoek aan de gemeente Brummen te verhogen, zal moeten gewerkt aan het ontwikkelen van passend aanbod in de vorm van dagactiviteiten en verblijfsmogelijkheden.

Ervaringen delen en de thuisreis

Een aanbeveling komt vele malen sterker over vanuit de consument dan vanuit de aanbieder zelf. Tijdens de vakantie, maar vooral thuis, wordt de balans van het gehele verblijf opgemaakt en ervaringen gedeeld met vrienden, familie en kennissen. Dat gebeurt onder andere mond tot mond, via social media en reviewsites. Deze informatie inspireert anderen tot een bezoek. Bezoekers die een positieve totaalbeleving hebben ervaren worden tevens loyaal aan de plek en zijn ondernemers, wat een positief effect heeft op herhaalbezoek.

Huidige situatie

Wat onthoudt de bezoeker van een verblijf in de gemeente Brummen? En waarop wordt gestuurd dat hij of zij onthoudt? Hebben de bezoekers een plek om hun ervaringen te delen? Wat doen de gemeente, SVBE en de ondernemers met deze feedback? Dat zijn vragen en processen die op dit moment nog onderbelicht of niet optimaal ingericht zijn.

Bestuurskrachtonderzoek

In april 2021 is Adviesbureau Berenschot gestart met een bestuurskrachtonderzoek voor de gemeente Brummen. Onderzocht is wat de gemeente Brummen is en wil zijn en welke keuzes er gemaakt moeten worden richting toekomst. Daarbij zijn de taken en ambities afgewogen tegen de bestuurlijke, organisatorische en financiële kracht van de gemeente. Uit het onderzoek komt naar voren dat toerisme en recreatie een kansrijke sector is voor de lokale economie. Ook wordt het strategisch verbinden van de verschillende beleidsvelden geadviseerd. Daarbij wordt tevens de kanttekening gemaakt dat strategische capaciteit in de organisatie onvoldoende aanwezig is. Bij de ontwikkeling van toerisme moet wel worden gewaakt voor de balans tussen de groene kernkwaliteiten, inwoners en bezoekersdrukke.

Onderscheidend aanbod

Doelgroepen

De ene bezoeker is de andere niet. De conversiekans is vele malen groter wanneer aanbod en communicatie is afgestemd op de vraag en belevingswereld van de doelgroep. VisitVeluwe werkt daarom voor de nationale markt met de Leefstijlvinder. Een doelgroepenmodel voor de nationale vrijetijdsmarkt. Voor de internationale bezoekers werkt VisitVeluwe met het doelgroepenmodel van het NBTC.

De lokale marketing en productontwikkeling van Visit Brummen Eerbeek werkt nog beperkt met het doelgroepenmodel. Voor welke doelgroep(en) heeft de gemeente Brummen het meest passend aanbod? Wat verwacht deze doelgroep? Waar en hoe kan de gemeente Brummen deze doelgroep het beste bereiken?

Wanneer de doelgroepen worden gedefinieerd op basis van het beschikbare aanbod, kunnen scherpere keuzes worden gemaakt in de positionering van de gemeente Brummen. Ook kunnen de beperkte budgetten strategisch worden ingezet met een dergelijk afwegingskader. Zo worden vraag en aanbod dichter bij elkaar gebracht.

Verblijfsmogelijkheden

De vraag naar verblijfsmogelijkheden op de Veluwe is groot. Het aanbod van verblijfsmogelijkheden in de gemeente Brummen is hierbij beperkt. Er lijkt dan ook ruimte om extra verblijfsmogelijkheden toe te voegen. Dit moet door nader onderzoek worden bevestigd. Met de resultaten van dit onderzoek krijgt gemeente Brummen meer grip op het beoordelen van initiatieven van ondernemers met start of uitbreidingsplannen. Vice versa kan de gemeente proactief op zoek naar ruimte om verblijfaanbod te laten landen om vervolgens de uitnodiging bij ondernemers te leggen om de handschoen op te pakken.

Naast de ambitie om deze verblijfsmogelijkheden uit te breiden moet de ambitie zijn om verblijfsrecreatie te ontwikkelen welke past bij de gemeente, onderscheidend is ten opzichte van het huidige aanbod en de doelgroep gaat bedienen.

Koppelkansen

Evenementen

Evenementen met een lokaal karakter bieden een belangrijke ontmoetingsfunctie voor inwoners en dragen bij aan cohesie in de gemeente. Evenementen met een regionaal karakter doen dit ook, maar zorgen tevens voor het aantrekken van toeristen en recreanten, waardoor er additionele bestedingen in de gemeente plaatsvinden. Een regionaal evenement past idealiter bij de toeristische profilering van de gemeente en draagt bij aan het versterken ervan. Daarbij kan een evenement ook bijdragen aan seizoen spreiding, wanneer het wordt georganiseerd op een moment wanneer de gemeente en ondernemers nog graag extra bezoek zouden willen ontvangen.

Het evenementenbeleid van de gemeente Brummen is opgesteld in 2019. Het geeft kaders voor passende subsidies tot een maximum van 25% van de kosten. Uitgangspunt is dat startende evenementen na drie jaren van subsidieverlening op eigen benen kunnen staan. Grotere evenementen met een regionaal karakter komen in aanmerking voor een langere ondersteuning.

Door corona hebben er in 2020 en 2021 nauwelijks evenementen plaatsgevonden. In de vier jaren daarvoor zijn er diverse evenementen georganiseerd en is er jaarlijks gemiddeld € 30.000,- evenementensubsidie verstrekt.

Eerbeek - Papiercentrum

In het Nationaal Park Veluwezoom is de bezoekersdruk op sommige plekken niet in balans. Zoals beschreven op pagina acht wordt voor dit probleem naar een oplossing gezocht. Mobiliteit en infrastructuur lijken primair voor een deel van de oplossing. Daarnaast is het een interessante vraag hoe bezoekers verleid kunnen worden om via andere plekken de Veluwezoom te bezoeken.

Dit sluit aan bij de Veluwe ambities om bezoekers op de gehele Veluwe beter te spreiden. Daarom wordt er in samenhang met de recreatiezonering en de RegioDeal Veluwe gewerkt aan realisatie van ontvangstlocaties op de randen van het Veluwemassief. Ontwikkeling van de IJsselvallei is daarbij cruciaal om bezoek te verleiden om voor de minder kwetsbare randen van de Veluwe te kiezen.

In het programma Eerbeek Loenen 2030 wordt gewerkt aan de centrumvisie van Eerbeek en de Eerbeekse Beek. De centrumondernemers van Eerbeek wachten met smart op deze ontwikkeling en adviseren om toerisme te stimuleren. Bij de spoorzone komt het verleden en het heden samen in het station Eerbeek, de Veluwsche Stoomtrein Maatschappij, de Eerbeekse beek en de hedendaagse papierindustrie.

Door de centrumontwikkeling te verbinden aan toerisme met bijvoorbeeld een toeristisch overstappunt met een experience- of informatiecentrum papier krijgt Eerbeek een 'reason to visit'. Ook worden bezoekers vastgehouden in het centrum zodat de gemiddelde bestedingen worden verhoogd. In een dergelijk informatiecentrum kan het verhaal worden verteld van het verleden, heden en toekomst van papier in Eerbeek. In Eerbeek wonen veel oud arbeiders die hier ook een rol in kunnen spelen. Zo weten bezoekers en inwoners wat ze buiten in het landschap moeten zien en kunnen het totaal beter op waarde schatten.

Beleven van korte ketens

Weten waar je eten vandaan komt: eerlijk, duurzaam en lokaal geproduceerd. Er is een steeds grotere vraag naar streekproducten in winkels en horeca. Ook zijn steeds meer mensen bereid om direct bij de boer hun verse producten te kopen. De totale keten van grond tot mond blijft zo zeer lokaal en dat is een goede ontwikkeling. Niet alleen vanuit duurzaamheidsaspecten, maar ook vanuit het behoud van het lokale landschap en het in stand houden van de biodiversiteit.

Het buitengebied van Brummen is bijzonder en onderdeel van de IJsselvallei. Tal van agrarische bedrijven zijn hier gevestigd en leveren mooie eerlijke producten. Toeristen zijn niet alleen in toenemende mate geïnteresseerd in de producten van de plek waar zij verblijven maar ook in de achtergrond ervan.

In de gemeente Brummen en op de Veluwe zijn diverse korte keten projecten gaande. Door toerisme aan deze projecten te verbinden kan de lokale afzet worden vergroot en het verhaal worden doorgegeven. Andersom kunnen goed gepositioneerde streekproducten helpen om de toeristische beleving te versterken.

8 - Toerisme geen doel maar een middel

De meerwaarde van toerisme

Toerisme is een sector welke aanzienlijk wordt onderschat. Zo zijn er jaarlijks 91,2 miljard aan toeristisch-recreatieve bestedingen, maakt de sector 4,4% aan het Nederlandse BBP en is 7,5% (813.000 banen) werkzaam in de sector. De bijdrage van toerisme aan de Nederlandse economie is dan ook flink en zelfs meer dan politiek beter gewortelde sectoren als landbouw, olie en gaswinning. Daarnaast is toerisme een vliegwiel voor andere sectoren zoals toeleveranciers en de kunst en cultuursector.

Naast de economische kant van toerisme, zijn er ook veel maatschappelijke effecten. Het zorgt bijvoorbeeld voor een goed vestigingsklimaat voor bedrijven, kwalitatief aanbod van cultuur, natuur en recreatieve voorzieningen en het in stand houden van de fysieke leefomgeving. Daarnaast zorgt het op sociaal domein voor cohesie, inwonerstrots en carrièreperspectief. Niet te vergeten zorgt het voor ontspanning, plezier en beweging om de mens vitaal te houden en om de batterij op te laden.

Toerisme als middel voor gemeente Brummen

Op nationaal niveau wordt toerisme zoals beschreven in hoofdstuk vier steeds minder als doel op zich gezien maar steeds meer als middel om een bijdrage te leveren aan lokale opgaven. Hieronder volgen vier voorbeelden hoe toerisme kan bijdragen aan de lokale opgaven van de gemeente Brummen.

Toerisme als middel om het voorzieningenniveau van de gemeente op peil te houden

Dorpen kampen al jaren met een teruglopend aantal inwoners, vergrijzing en een daling in kwaliteit en diversiteit van winkelaanbod. Ook in de gemeente Brummen zijn dit geen vreemde onderwerpen. De daling in aantal inwoners zorgt voor minder klandizie, lokale werkgelegenheid en leegstand. Bestedingen van toeristen zorgen voor additionele omzet en dus werkgelegenheid. Een bruisende en goed ontsloten dorpskern heeft een stimulerende werking op de totale economische keten en daarmee op het voorzieningenniveau.

Toerisme als middel om werkgelegenheidsniveau in stand te houden

Op basis van de provinciale werkgelegenheid enquête van de provincie Gelderland (zie bijlage) is af te lezen dat de beroepsbevolking in de gemeente Brummen lager is dan gemiddeld in Gelderse gemeenten. Toch is er een hoger dan gemiddeld aandeel in de werkgelegenheid in de toeristisch recreatieve sector. Geconcludeerd kan worden dat toerisme reeds een belangrijk aandeel heeft in de werkgelegenheid van Brummen. Door het aantrekken van bezoekers zal het aandeel gelijk blijven of groeien.

Toerisme als middel om cultuur en erfgoed te onderhouden en behouden

De gemeente Brummen heeft een rijke geschiedenis van landgoederen en industrieel erfgoed. Het verhaal van dit ontstaansrecht van de gemeente, ligt in het landschap en de cultuurhistorische elementen die tastbaar en beleefbaar zijn. De cultuur en erfgoedsector staat onder druk door bezuinigingen en door de Corona pandemie. Door bezoekers die afkomen op beleefbaar erfgoed een vergoeding te laten betalen voor een bezichtiging of rondleiding met een gids, kan toerisme een bijdrage gaan leveren voor het beheer en onderhoud en daarmee behoud er van.

Toerisme als middel om de financiële positie van de gemeente te versterken

De financiële positie van de gemeente Brummen staat onder druk. De Veluwe is één van de meest populaire vakantiebestemmingen van Nederland. In de gemeente Brummen wordt momenteel beperkt geprofiteerd van deze enorme vraag vanwege het beperkte aanbod aan verblijfsmogelijkheden en (betaalde) dagactiviteiten. Meer overnachtende bezoekers zorgt voor een verhoging van de toeristenbelasting welke vrij besteedbaar is. Secundair zorgt het voor meer volume bij de lokale ondernemers wat weer zijn effect heeft op het kwaliteits- en werkgelegenheidsaanbod enzovoorts.

9 - Koers 2022-2026

Om de komende jaren inhoud te geven aan deze strategie toerisme en recreatie, wordt een apart activiteitenplan opgesteld aan de hand van de volgende vijf focuspunten.

Aanscherpen van de focus

In de toeristische visie 'Sterk in Verblijf' uit 2018 is samen met diverse stakeholders het toeristisch profiel van de gemeente bepaald op natuur, papier en landgoederen. Dit profiel sluit ook aan bij de kernwaarden van de gemeente en bij de belevingsgebieden van de Veluwe. Om te bouwen aan een herkenbare identiteit moet dit profiel worden doorgevoerd in alles wat we toeristisch doen. Inhoud is allesbepalend om de propositie waar te maken, ambassadeurs te creëren die het goede verhaal doorvertellen en anderen te inspireren.

Tevens investeren we in kennis en inzicht en delen we dit met onze stakeholders. Wie is onze bezoeker? Wat zoekt hij op welk moment? Hoe bereiken we onze doelgroep? Wat is de draagkracht van onze gemeente? Wat moeten we ontwikkelen om vraag, aanbod en draagkracht te matchen?

Stimuleren en creëren van aanbodontwikkeling

In de gemeente Brummen is het toeristisch aanbod dat te boeken valt, zeer beperkt. Als onderdeel van de Veluwe is de vraag naar kwalitatief toeristisch aanbod bijna nergens in het land groter. De combinatie van deze twee maakt dat de potentie van vrijetijdseconomie in de gemeente Brummen onderbenut is.

Het opwaarderen van kwalitatief boekbaar en beleefbaar toeristisch (verblijfs)aanbod, passend bij het profiel en draagkracht van de gemeente en de vraag van onze bezoekers moet in de breedte worden aangejaagd.

Doorontwikkeling lokaal gastheerschap en lokale marketing

Stichting Visit Brummen Eerbeek en de gemeente Brummen zijn in overleg om te komen tot een vernieuwde opdracht en afspraken met elkaar. In het najaar van 2021 zal hier het gesprek verder over worden gevoerd. De ambitie is om voor het toeristisch seizoen 2022 te komen tot een vernieuwde governance en uitvoeringskader. We gaan voor kwaliteit in plaats van kwantiteit in de dingen die we doen en werken intensief met elkaar samen

waarbij rollen aansluiten, aanvullen en versterken. Ook bundelen we de krachten met andere relevante verenigingen van de gemeente. We maken gebruik van collectieve communicatiekracht. Daarvoor faciliteren we de middelen om het toeristisch verhaal van de gemeente Brummen collectief en eenduidig te (laten) vertellen.

Toerisme verbinden aan lokale opgaven

In het programma Eerbeek-Loenen 2030 werkt de gemeente samen met de provincie Gelderland en de papierindustrie aan de onderwerpen leefbaarheid, papierindustrie en energietransitie. Een van de deelprojecten is het Masterplan Eerbeek Centrum en de Eerbeekse Beek. Deze grote ontwikkeling in het centrum van Eerbeek moet verbonden worden aan toerisme. Eerbeek heeft een strategische positie om een bijdrage te leveren aan bezoekersmanagement op de Veluwezoom, op de Veluwe en in het ontsluiten van de IJsselvallei. Door een toeristische impuls te geven aan de centrumontwikkeling door bijvoorbeeld het creëren van een toegangspoort of toeristisch opstappunt, kan toerisme een economische impuls geven aan het centrum. Deze impuls heeft een vliegwieleffect op ondernemerschap, werkgelegenheid en het behoud van kwalitatief winkelaanbod.

Wanneer toerisme goed verbonden wordt op andere beleidsvelden, kan het een bijdrage leveren aan veel maatschappelijke opgaven. Hierbij kan worden gedacht aan het behoud en versterken van cultuur en erfgoed, landbouwtransitie, sport en op het sociale domein.

Samenwerken

De gemeente Brummen beschikt niet over de financiële of operationele slagkracht om geheel zelfstandig de grote toeristische opgaven uit te voeren. Samenwerken is de sleutel tot succes. De samenwerkingen op de Veluwe hebben de afgelopen jaren geleid tot de realisatie van collectieve doelen en versterking van productaanbod. Ook op lokaal niveau weet de middenstand elkaar gemeentegrens overschrijdend goed te vinden. Een ambitie is om inwoners en papierindustrie bij toerisme te betrekken in wat toerisme kan betekenen voor de gemeente Brummen.

Wanneer gemeente, ondernemers en inwoners de handen beter in één te slaan, gebruiken we toerisme als middel om de gemeente goed bewoonbaar en beleefbaar te houden en zo toekomstbestendig door te geven aan een volgende generatie.

10 – Financiën

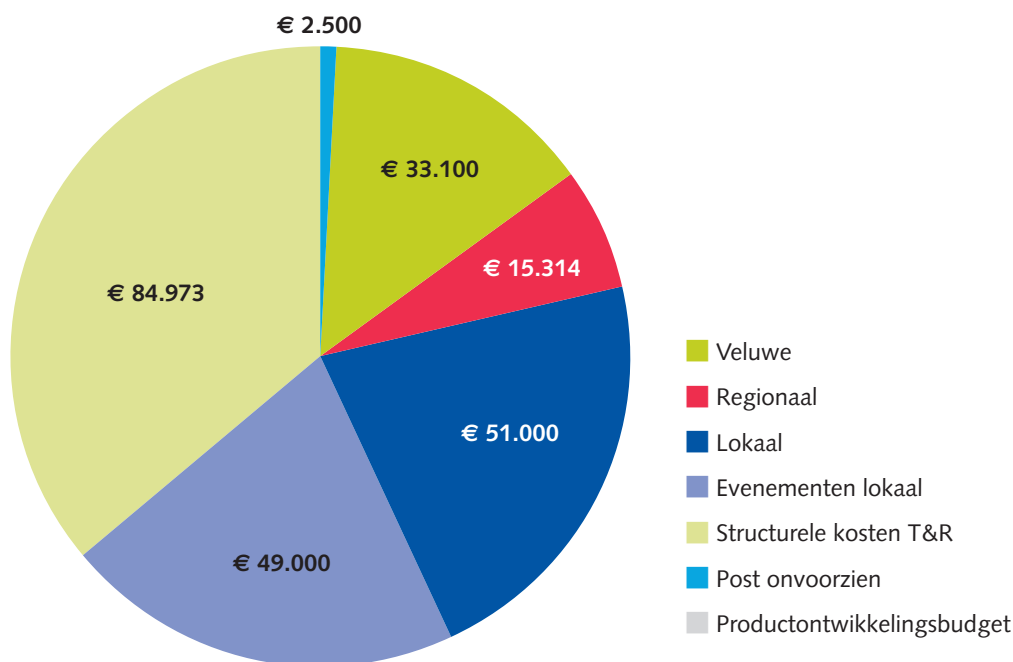
De financiële situatie in de gemeente Brummen staat op het moment van schrijven onder druk. Het percentage toeristenbelasting dat jaarlijkse naar het budget van toerisme en recreatie vloeit is daarom teruggebracht van 25% naar 20%. Tevens zijn er door het college en de gemeenteraad keuzes gemaakt om activiteiten uit beleidsvelden met raakvlakken op toerisme en recreatie (structurele kosten T&R) deels te financieren vanuit dit budget. Het gevolg van de overschrijding is dat er jaarlijks werd ingeteerd op de bestemmingsreserve Toerisme en Recreatie. Om invulling te geven aan de gestelde doelen van dit document, zal het budget van toerisme en recreatie structureel om een andere invulling vragen. Hieronder wordt een suggestie geschetst waarbij de financiën op orde worden gebracht. Vanaf 2022 worden de organisatiekosten ten behoeve van evenementen ter grootte van € 30.000 niet meer uit het budget (lees reserve T&R) gedekt.

Op deze manier ontstaat er een gezond inkomsten- en uitgavenmodel. Daarbij wordt er een aanbodontwikkelingsbudget gecreëerd welke tevens kan worden aangewend voor cofinanciering van subsidiemogelijkheden.

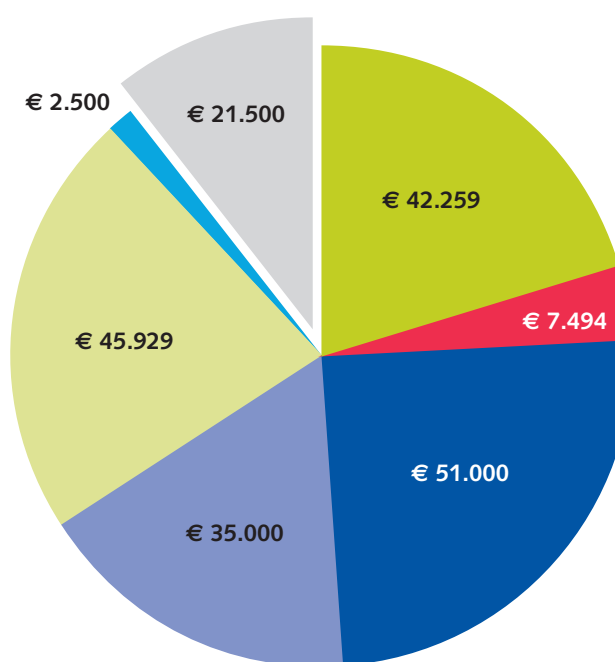
Ondanks dat de balans wordt teruggevonden tussen inkomsten en uitgaven, zijn de jaarlijks beschikbare middelen minimaal om tot structurele investeringen te komen die op korte termijn impact opleveren. Incidentele grotere uitgaven kunnen worden gedekt uit de bestemmingsreserve T&R.

Zodra de financiële situatie van de gemeente Brummen het toe laat, moet het de ambitie zijn om het jaarlijkse percentage waarmee het budget wordt aangevuld weer terug naar 25% te brengen. Deze middelen komen dan direct ten goede van het productontwikkelingsbudget.

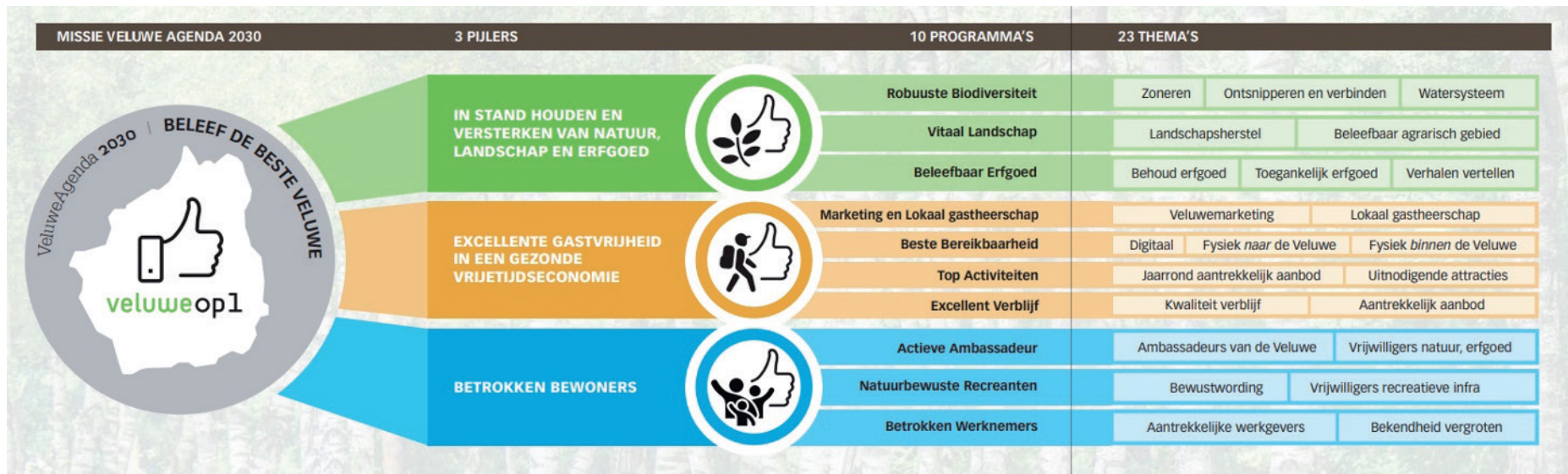
TOERISME EN RECREATIE 2021

SUGGESTIE BUDGET TOERISME EN RECREATIE

11 – Bijlagen VeluweAgenda 2030

Werkgelegenheidsaandeel

Thema's - Gemeenten

	Aandeel recreatie en toerisme in werkgelegenheid [%]		Banen recreatie toerisme [aantal]		Bevolking totaal [aantal]		Beroepsbevolking totaal [aantal]	
	2010	2019	2010	2019	2010	2019	2010	2019
Aalten	3,7%	5,2%	390	580	27.500	27.011	14.170	14.500
Apeldoorn	5,7%	6,2%	5.520	6.250	155.726	162.445	81.460	87.130
Arnhem	6,3%	7,2%	6.470	7.730	147.018	159.265	80.850	86.840
Barneveld	5,2%	5,9%	1.550	2.050	52.490	57.971	26.920	30.940
Berg en Dal	8,3%	9,2%	1.100	1.280	34.170	34.798	17.630	18.150
Berkelland	5,9%	6,3%	1.070	1.080	44.978	43.904	23.460	22.660
Beuningen	6,9%	6,8%	560	570	25.481	25.882	14.230	14.610
Bronckhorst	6,7%	8,0%	920	1.160	37.751	36.212	19.550	19.260
Brummen	6,8%	8,3%	540	670	21.139	20.698	10.850	10.850
Buren	5,7%	6,7%	480	580	25.887	26.568	14.160	14.690
Culemborg	3,2%	4,0%	410	520	27.501	28.555	14.690	15.840
Deventer (OV)	4,7%	5,4%	2.320	2.970	98.523	99.957	53.230	54.740
Doesburg	8,6%	9,7%	350	370	11.600	11.148	5.840	5.680
Doetinchem	4,6%	5,6%	1.610	1.930	56.108	57.555	29.980	30.820
Druten	3,5%	4,0%	270	290	18.084	18.797	9.970	10.530
Duiven	4,3%	4,7%	640	830	25.593	25.332	14.090	14.380
Ede	5,4%	5,6%	3.020	3.310	107.756	115.710	56.060	61.520
Elburg	5,8%	6,0%	520	610	22.176	23.086	11.610	12.400
Epe	8,6%	8,5%	1.060	1.150	32.881	33.145	16.550	16.930
Ermelo	6,7%	8,2%	1.000	1.170	26.264	26.858	13.610	14.270
Harderwijk	9,2%	8,1%	2.130	2.040	44.010	47.581	24.120	25.820
Hatterij	7,5%	8,3%	300	330	11.792	12.173	6.000	6.450
Heerde	5,7%	5,7%	410	400	18.313	18.546	9.490	9.740
Heumen	13,1%	12,3%	640	620	16.632	16.486	8.890	8.850
Lingewaard	4,9%	4,7%	700	730	45.445	46.475	24.850	25.590
Lochem	7,0%	7,4%	1.040	1.090	33.395	33.590	16.450	17.110
Maasdriel	7,2%	8,6%	740	950	23.756	24.693	12.940	13.900
Montferland	8,1%	8,0%	1.160	1.250	35.179	36.026	17.900	19.090
Mook en Middelaar (LB)	18,5%	21,5%	400	440	8.049	7.806	4.150	4.120

	Aandeel recreatie en toerisme in werkgelegenheid [%]		Banen recreatie toerisme [aantal]		Bevolking totaal [aantal]		Beroepsbevolking totaal [aantal]	
Neder-Betuwe	4,2%	3,7%	410	440	22.553	24.034	11.500	12.850
Nijkerk	4,2%	5,4%	840	1.260	39.538	42.943	21.220	23.220
Nijmegen	6,1%	7,2%	5.980	7.430	162.963	176.731	91.720	99.730
Nunspeet	10,0%	8,8%	1.260	1.260	26.728	27.481	13.730	14.490
Oldebroek	5,3%	6,1%	440	530	22.750	23.598	12.040	12.490
Oost Gelre	5,4%	6,5%	900	1.150	30.026	29.704	16.540	16.340
Oude IJsselstreek	5,4%	5,1%	900	940	39.897	39.473	20.140	20.460
Overbetuwe	5,9%	6,0%	1.060	1.340	45.577	47.543	24.650	26.190
Putten	9,5%	8,4%	870	850	23.592	24.198	12.260	12.930
Renkum	8,8%	9,7%	1.030	1.150	31.656	31.302	15.420	15.600
Renswoude (UT)	4,4%	5,3%	120	170	4.602	5.259	2.510	2.980
Rheden	5,8%	5,7%	1.030	1.020	43.724	43.640	21.300	21.440
Rhenen (UT)	13,1%	13,5%	770	890	18.860	20.004	9.570	10.440
Rozendaal	6,8%	9,3%	30	40	1.495	1.654	690	840
Scherpenzeel	4,8%	2,8%	200	140	9.316	9.873	4.890	5.290
Tiel	4,2%	5,5%	1.050	1.300	41.192	41.978	21.830	23.060
Veenendaal (UT)	4,1%	5,9%	1.200	1.850	62.053	65.589	32.750	36.020
Voorst	5,7%	7,0%	670	960	23.772	24.417	12.600	12.920
Wageningen	4,8%	5,3%	860	1.150	37.359	38.774	20.340	21.840
West Betuwe	4,3%	4,5%	1.070	1.190	49.039	50.697	26.240	27.870
West Maas en Waal	8,3%	7,8%	500	540	18.413	19.076	9.930	10.660
Westervoort	7,0%	6,8%	190	210	15.237	14.944	8.700	8.310
Wijchen	5,6%	6,3%	890	1.130	40.148	40.951	21.810	22.310
Winterswijk	7,2%	10,6%	1.050	1.430	29.051	28.903	14.810	15.190
Zaltbommel	4,8%	4,9%	680	710	26.428	28.451	13.870	15.640
Zevenaar	5,9%	7,0%	1.040	1.240	42.987	43.488	22.320	22.340
Zutphen	6,2%	6,9%	1.420	1.490	46.870	47.609	24.480	25.060

- Veel lager
- Lager
- Gemiddeld
- Hoger
- Veel hoger

Bron: Prov. GD, Bureau Economisch Onderzoek / Provinciale Werkgelegenheids Enquête Gelderland / Lisa

CBS - Bevolkingsstatistiek

Bureau Economisch Onderzoek, Provincie Gelderland (raming o.b.v. EBB/CBS en CPB/DNB/UWV-gegevens)

Verblijfsplaatsen in Brummen

	Hotelkamers	Campingplaatsen	Recreatiebungalows	B&B	Bedden
Landal Coldenhove		160	350		
Kasteel Engelenburg	41				
Fletcher Hotel Huis te Eerbeek	49				
De Bronckhorsthoeve (i.c.m. event)	12				
Camping Robertsoord		27			
Landschapscamping 't Lentinck		35			
Camping De Brummel		25			
Camping de Hank		12			
Camping De Kikker (naturistencamping)		70			
Erve Weijenberg		20			
Hallse Hull		100			
De Zuiderzon (groepsaccommodatie)					58
Hotel Het Oude Postkantoor	6				
Bed and Breakfast bedrijven				25	
Naturistenvereniging Lichtbond Gelre		25			

Gemeente Brummen

Strategie toerisme recreatie 2022-2026

Rémon Ridder

Adviseur toerisme recreatie

Oktober 2021

Foto's o.a. VisitVeluwe

Gemeente Brummen